

УДК 616.348-616.089.12

М. Д. Кучер, М. І. Криворук, Ф. Г. Ткаченко,
Н. В. Герасименко, О. В. Лишавський

ЛАПАРОСКОПІЧНА ТОТАЛЬНА КОЛЕКТОМІЯ У ЛІКУВАННІ ХВОРИХ НА НЕСПЕЦИФІЧНИЙ ВИРАЗКОВИЙ КОЛІТ І ХВОРОБУ КРОНА ТОВСТОЇ КИШКИ: УСПІХИ, ПОМИЛКИ, УСКЛАДНЕННЯ

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Київ, Україна

УДК 616.348-616.089.12

Н. Д. Кучер, М. И. Криворук, Ф. Г. Ткаченко, Н. В. Герасименко, А. В. Лышавский
ЛАПАРОСКОПИЧЕСКАЯ ТОТАЛЬНАЯ КОЛЭКТОМИЯ В ЛЕЧЕНИИ БОЛЬНЫХ ЯЗВЕННЫМ
КОЛИТОМ И БОЛЕЗНЬЮ КРОНА ТОЛСТОЙ КИШКИ: УСПЕХИ, ОШИБКИ, ОСЛОЖНЕНИЯ

Национальный медицинский университет имени А. А. Богомольца, Киев, Украина

Проанализированы непосредственные и отдаленные результаты 53 лапароскопических колэктомий у больных язвенным колитом и болезнью Крона толстой кишки. Первично реконструктивная лапароскопическая проктоколэктомия с экстракорпоральным формированием тонкокишечного резервуара, трансанальной мукозэктомией и наложением резервуарно-анального анастомоза — операция выбора в хирургическом лечении язвенного колита. Резервуарно-ректальный анастомоз показан при болезни Крона толстой кишки и требует тщательного отбора пациентов. При неотложных показаниях к операции и в случаях трудно дифференцированных форм колита вмешательство следует разделить на два этапа: первый — консервативная колэктомия, второй — реконструктивная операция.

Ключевые слова: лапароскопическая реконструктивная проктоколэктомия.

UDC 616.348-616.089.12

М. D. Kucher, M. I. Kryvoruk, F. G. Tkachenko, N. V. Gerasymenko, O. V. Lyshavskyi
LAPAROSCOPIC TOTAL COLECTOMY FOR ULCERATIVE COLITIS AND CROHN DISEASE
OF THE COLON: SUCCESSES, ERRORS, COMPLICATIONS

O. O. Bohomolets' National Medical University, Kyiv, Ukraine

Background. One- or two-staged restorative total colectomy is a surgery that has been established for ulcerative colitis (UC) and Crohn disease of the colon (CD). The possible benefits of the laparoscopic approach are still being discussed.

The aim of this study was to evaluate the postoperative quality of life, short- and long-term functional outcomes of 53 cases of laparoscopic-assisted proctocolectomy for UC and CD in purpose to improve further application of the laparoscopic approach.

Primary restorative proctocolectomy with ileal pouch-anal anastomosis was performed in 5 patients; ileal pouch-rectal anastomosis — in 8 patients; total proctocolectomy, end ileostomy (for CD with multiple perianal fistulas) in 3 patients; total colectomy, low anterior resection of the rectum, and terminal ileostomy — in 37 patients; second-stage restorative surgery — in 17 patients. All patients but one had a temporary diverting ileostomy.

Conversion to laparotomy took place in 3 (5.7%) cases. In one case of second-stage restorative surgery the urine bladder wall was wounded, and sutured-on laparoscopically. There was no postoperative mortality. Major morbidity comprised pelvic abscesses (4 patients); pouch-anal anastomosis leakage (1); postoperative ileus (3); ileal pouch fistula (1). Stool frequency was almost identical at six and 12 months after ileostomy closure (mean±sem: (6.1±1.9) and (5.7±2.1) day, respectively). The pouchitis took place in 2 CD patients. Pouch failure occurred in 1 patient due to severe pouchitis and anal incontinence.

Conclusions. Laparoscopic proctocolectomy with extracorporeal ileal pouch construction, transanal mucosectomy, and pouch-anal anastomosis seems to be surgery of choice for UC. Pouch-rectal anastomosing is feasible for CD in selected cases. The total laparoscopic proctocolectomy with intracorporeal ileal pouch construction ought to be the further step for clinical evaluation.

Key words: laparoscopic restorative proctocolectomy.

Останніми десятиліттями лапароскопічний спосіб виконання проктоколектомії набуває значного практичного застосування,

проте досі залишаються відкритими питання про ефективність і доцільність застосування цього способу оперування з метою

хірургічного лікування хворих на неспецифічний виразковий коліт (НВК) і хворобу Крона (ХК) товстої кишки [1; 2].

Мета дослідження — окреслити перспективи застосування лапароскопічних технологій для виконання тотальної проктоколектомії та створення тонкокишкового резервуара у хворих на НБК і ХК на підставі аналізу безпосередніх і віддалених результатів лапароскопічних операцій у 53 пацієнтів.

Протягом 1999–2014 рр. у проктологічному відділенні Київської міської клінічної лікарні № 18 виконано проктоколектомію лапароскопічним способом 53 хворим на дифузні запальні ураження товстої кишки. Серед них НБК виявлено у 32 пацієнтів, ХК — у 21. Середній вік пацієнтів — 34 роки (від 19 до 56). Первинну реконструктивну проктоколектомію з трансанальною мукозектомією і тонкокишковим резервуарно-анальним анастомозом виконали 5 хворим на НБК. Первинну реконструктивну колектомію, низьку передню резекцію прямої кишки з тонкокишковим резервуарно-ректальним анастомозом проведено 8 пацієнтам із ХК товстої кишки. Трьом пацієнтам із ХК, ураженнями анального каналу і промежини виконали проктоколектомію з первинною екстирпацією прямої кишки.

За невідкладними показаннями до хірургічного лікування виконали консервативну колектомію (тотальну колектомію з обструктивною передньою резекцією прямої кишки і термінальною ілеостомією) у 37 хворих. Пізніше, упродовж 4–26 міс. спостереження за цими хворими, у 17 пацієнтів виконали реконструктивну операцію як другий етап хірургічного лікування (у 14 пацієнтів — трансанальну мукозектомію, тонкокишковий резервуарно-анальний анастомоз, а у 3 пацієнтів — тонкокишковий резервуарно-ректальний анастомоз. У 2 хворих довелося виконати екстирпацію кукси прямої кишки (як другий етап хірургічного лікування) у зв'язку з прогресуванням запальних змін слизової оболонки кукси прямої кишки та руйнуванням анального сфинктера. Тонкокишкові ре-

зервуари формували екстракорпорально. Їх функціональну ємність розраховували за оригінальною методикою [2]. Тонкокишкові резервуари були двох типів: J-подібної форми (у 24 пацієнтів) і S-подібної форми (у 6 пацієнтів). Резервуарно-анальні анастомози накладали ручним швом трансанально. Резервуарно-ректальні анастомози виконували за допомогою циркулярного ендостеплера [3].

Реєстрували інтраопераційні, післяопераційні ускладнення, віддалені результати операції (частота рецидивів ХК, функціональні результати).

Інтраопераційні ускладнення, що призвели до переходу (конверсії) на лапаротомію, трапилися у 3 (5,7 %) хворих: у 2 хворих виникла невпинна кровотеча з гілок внутрішньої клубової вени, а в 1 хворого утворився дефект стінки прямої кишки після невдалого використання лінійного ендостеплера.

В 1 пацієнта під час мукозектомії травмовано внутрішній анальний сфинктер. У післяопераційному періоді розвинулась анальна інконтиненція, паралельно утворився пресакральний синус. Тонкокишковий резервуар було відключено відвідною ілеостомією.

Ще в 1 пацієнта після виконання консервативної колектомії над куксою прямої кишки утворився тазовий абсцес, який дренивали через куксу прямої кишки. Згодом сформувався пресакральний синус. Під час виконання другої, відновної, операції, а саме під час виділення кукси прямої кишки від фіброзних зрощень, у пресакральному просторі було поранено задню стінку сечового міхура, оскільки в результаті запального процесу сечовий міхур «приріс» до пресакральної фасції і заблокував вхід до тазового дна. Ускладнення було ліквідовано лапароскопічно (стінка сечового міхура була зашита під контролем цистоскопії). Після цього випадку щоразу перед другим, реконструктивним, етапом операції прово-

дили поглиблене дослідження тазових органів із застосуванням контрастної цистографії, комп'ютерної томографії. Під час лапароскопічного втручання проводили світлопровідні стенти у сечовивідні шляхи з метою їх трансілюмінації. У 3 пацієнтів, у яких після консервативної колектомії виник пресакральний синус над куксою прямої кишки, а також був фіксований до пресакральної фасції сечовий міхур, другий, реконструктивний, етап операції лапароскопічним способом пройшов без ускладнень.

В 1 хворого на НБК на другий день після первинної відновної проктоколектомії виникла недостатність резервуарно-ректального анастомозу. В ургентному порядку було сформовано відвідну ілеостому. Після цього ускладнення у всіх наступних випадках виконання тонкокишково (резервуарно)-анальних чи резервуарно-ректальних анастомозів формували тимчасову відвідну ілеостому планово. Така тактика виявилася слушною також для пацієнтів із ХК, у яких після виконання первинно відновної проктоколектомії з формуванням ілеоректального анастомозу у післяопераційному періоді виникав ранній рецидив хвороби у куксі прямої кишки.

Віддалені функціональні результати реконструктивних операцій простежені у 28 пацієнтів. У 2 (7,1 %) хворих виник рецидив запалення у куксі прямої кишки, ще у 2 хворих — запалення слизової оболонки тонкої кишки у резервуарі (*pouchitis*). Ці пацієнти постійно отримують курси протирецидивної терапії ХК. В 1 пацієнтки утворилася періанальна фістула кишкового резервуара. У 3 хворих після консервативної колектомії виникла непрохідність тонкої кишки.

Статистично достовірної різниці між функціональними результатами залежно від форми кишкового резервуара (S-чи J-подібної) або від способу анастомозування (резервуарно-анальні чи резервуарно-рек-

тальні) не виявлено. Тому останніми роками формували тонкокишкові резервуари простої, J-подібної, форми. Середня частота акту дефекації через 6 міс. після закриття тимчасової відвідної ілеостоми становила (6,1±1,9) рази на добу (у тому числі 1–2 рази уночі). Через 12 міс. після операції даний показник практично не змінився — 5,7±2,1. Переважна більшість (80,9 %) пацієнтів мали здатність затримувати акт дефекації протягом 15 хв після імперативного позиву спорожнити кишку, що відображає досить високу «резервуарність» неоректума і достатнє для утримання кишкового вмісту вольове зусилля анального сфінктера.

Висновки

1. На даному етапі опрацювання проблеми хірургічного лікування хворих на НВК за операцію вибору вважаємо первинну реконструктивну проктоколектомію лапароскопічним способом з екстракорпоральним формуванням тонкокишкового резервуара, трансанальним виконанням мукозектомії, ручним накладанням резервуарно-анального анастомозу. Перспективним є впровадження у широку практику цілковито лапароскопічного способу формування тонкокишкового резервуара і трансанального видалення макро-

препарату (без мінілапаротомії).

2. При хворобі Крона товстої кишки можна отримати успішні віддалені результати від виконання тотальної колектомії лапароскопічним способом з формуванням первинно ілео (резервуарно)-ректальних анастомозів. Але при цьому завжди є ризик рецидиву хвороби, особливо поблизу кишкових анастомозів.

3. За умов, коли важко провести диференційний діагноз між НВК і ХК товстої кишки, а також при тяжкому ускладненому перебігу хвороби, доцільно розділити хірургічне лікування на два етапи: спочатку виконати тотальну колектомію з обструктивною низькою передньою резекцією прямої кишки і термінальною ілеостомією, а через 8–12 міс. потім визначити характер другого етапу операції. Залежно від особливостей морфологічних змін у куксі прямої кишки це може бути або трансанальна мукозектомія з формуванням тонкокишкового резервуарно-анального анастомозу, або накладання ілеоректального анастомозу, або ж екстирпація кукси прямої кишки доступом із промежни.

4. Чітке визначення топографії тазових органів, судин, нервів, особливо під час повторних операцій, лежить в основі профілактики інтраоперацій-

них ускладнень. Тому у подальших дослідженнях варто провести оцінку способів інтраопераційної цисто- й ендoureteroілюмінації з метою покращання якості лапароскопічної візуалізації сечовивідних шляхів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Ileal pouch anal anastomosis: analysis of outcome and quality of life in 3707 patients* / V. W. Fazio, R. P. Kiran, F. H. Remzi [et al.] // *Ann Surg.* – 2013. – N 4. – P. 679–685.

2. Кучер М. Д. Лапароскопічна проктоколектомія у лікуванні 41 хворого на неспецифічний виразковий коліт та родинний аденоматозний поліпоз товстої кишки / М. Д. Кучер, М. І. Криворук // *Львівський медичний часопис. Acta Medica Leopoliensia.* – 2010. – № 4. – С. 91–94.

3. *Heald R. J. Stapled ileo-anal anastomosis: a technique to avoid mucosal proctectomy in the ileal pouch operation* / R. J. Heald, D. R. Allen // *Br J Surg.* – 1986. – Vol. 73. – P. 571–572.

REFERENCES

1. Fazio V.W., Kiran R.P., Remzi F.H. et al. Ileal pouch anal anastomosis: analysis of outcome and quality of life in 3707 patients. *Ann Surg* 2013; 257 (4): 679-685.

2. Kucher M.D., Kryvoruk M.I. Laparoscopic proctocolectomy for ulcerative colitis and familial adenomatous polyposis in 41 patients. *Lvivskyi medychnyi chasopys. Acta Medica Leopoliensia* 2010; 16 (4): 91-94.

3. Heald R.J., Allen D.R. Stapled ileo-anal anastomosis: a technique to avoid mucosal proctectomy in the ileal pouch operation. *Br J Surg* 1986; 73 (7): 571-572.

Надійшла 17.02.2015

УДК 616.345-006.6+616.348-089.8

Т. І. Тамм, О. П. Захарчук, В. В. Непомнящий, І. О. Дворнік

ПРИЧИНИ УСКЛАДНЕНЬ І КОНВЕРСІЙ ПРИБА ЛАПАРОСКОПІЧНИХ РЕЗЕКЦІЯХ ОБОДОВОЇ КИШКИ

Харківська медична академія післядипломної освіти, Харків, Україна

УДК 616.345-006.6+616.348-089.8

Т. И. Тамм, А. П. Захарчук, В. В. Непомнящий, И. А. Дворник
ПРИЧИНЫ ОСЛОЖНЕНИЙ И КОНВЕРСИЙ ПРИ ЛАПАРОСКОПИЧЕСКИХ РЕЗЕКЦИЯХ ОБОДочНОЙ КИШКИ

Харьковская медицинская академия последипломного образования, Харьков, Украина

В статье проанализированы результаты лечения 48 больных раком ободочной кишки различной локализации, лечение которых осуществлялось с помощью лапароскопического метода. Установлено, что для выполнения лапароскопических методик необходимо провести ректаль-

